

Tal uti Kongl. Vete nskaps-academien vid öppnandet af dess allmänna sammantr...

Ekströmer, Carl Johan,

*41 C K.Vet.akad.præsid.tal.T.1
6:12.]*

National Library
of Sweden

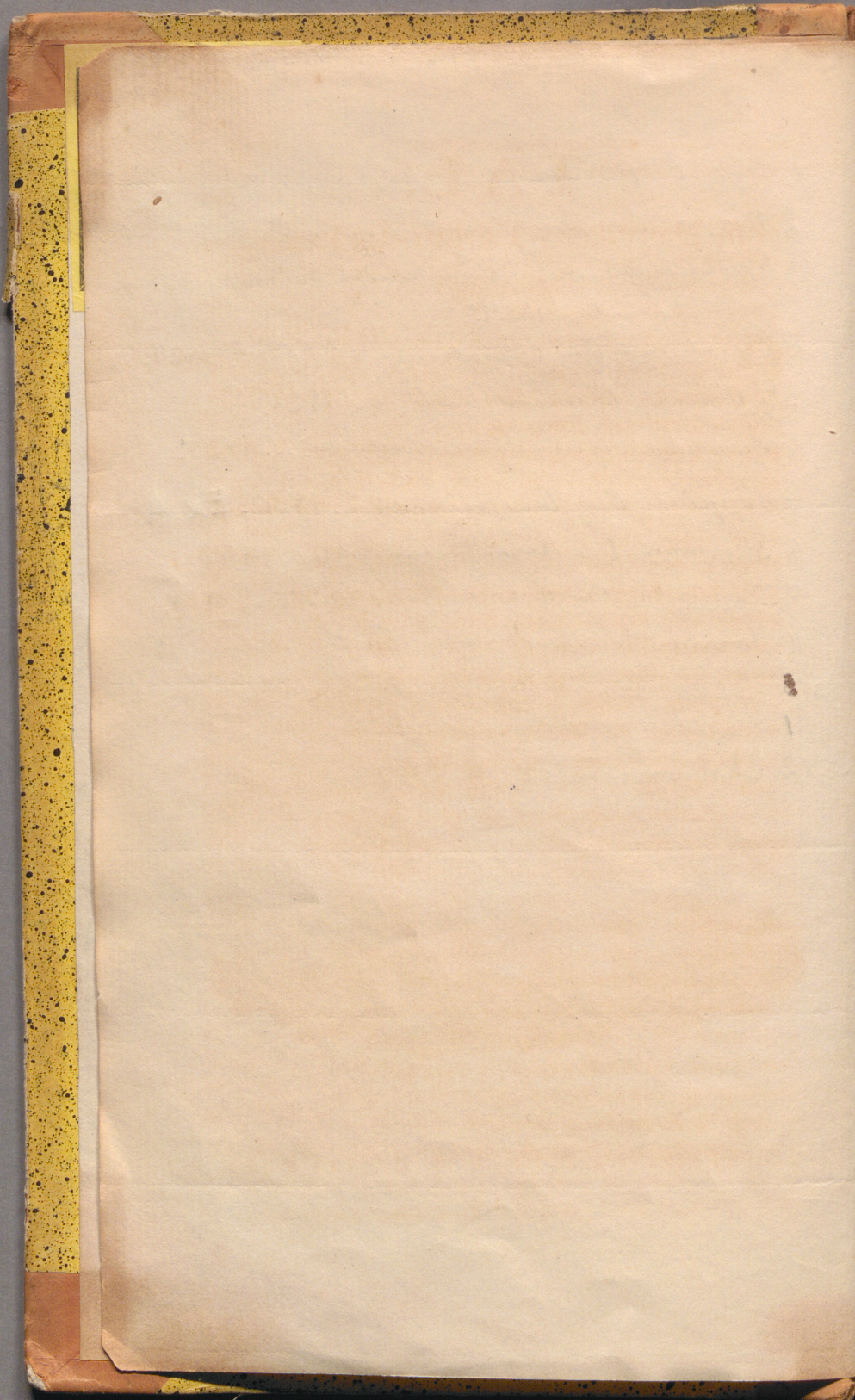

Kongl. Biblioteket.
STOCKHOLM.

Lärda sällsk
1700-1829

VETENSKAPSAKADEMIEN

1. Weigel, Om Danwicens lärhusinrättning. 1820. Ex. A
2. Wirsen, Om Bankinrättningar och Statulån. 1821.
3. Skiöldebrand, A. F., Tal om menskl. Kunskapsens fram-
skridande... 1824.
4. Ehrenheim, Om Climates rorlighet. 1824.
5. Dohson, Chemiens historia. 1826.
6. Arosenius, Sveriges statsförhållanden... 1828.
7. Poppius, Om Handwerkskän. 1830. Ex. A
8. Skogman, Om Karantänsanstalter. 1832.
9. Lagerhjelm, Om Hydraulikens tillstånd. 1834.
10. Tamm, Jernhandteringsens tillstånd i Sverige. 1835.
11. Ekströmer, Om Serafimerordenes Lagstiftet. Sthm. 1838.
11. Wallin, Tal 31 Mars 1837.
12. Ekströmer, Tal 31 mars 1838.

027
TAL

uti

**KONGL.
VETENSKAPS-ACADEMIEN**

VID ÖPPNANDET AF DESS

ALLMÄNNA SAMMANTRÄDE

den 31 Mars 1838,

af

Præses

HERR C. J. EKSTRÖMER

General-Direktör öfver Lazterna, Hosp. m. m., Riddare af K. N. o. W. O.

STOCKHOLM, 1838.

Tryckt hos **P. A. NORSTEDT & SÖNER,**
Kongl. Boktryckare.

1811

ALMANACH DE LA
CITE DE PARIS
AN 10

PARIS

chez M. BACHELIER

1811

M. G. BACHELIER

STOCKHOLM

chez M. A. BACHELIER & SONS

HÖGBORNE FURSTE, SVERIGES OCH NORRIGES KRON-PRINS!

Vetenskaps-Academien, samlad att redovisa, ej mindre för sin egen verksamhet än Vetenskaper-
nas allmänna framsteg under det förflutna året,
räknar för en utmärkt heder, en sann glädje, att
vid detta tillfälle huggas af EDERS KONGL. HÖG-
HETS närvaro. Delande de känslor af vördnad
och kärlek, hvarmed hvarje Svensk är vid E. K.
H. fästad, ser Academien derjemte, icke utan
stolthet, i E. K. H. sin förste Ledamot, och har
vid hvarje nytt tidskifte nya anledningar till un-
derdånig erkänsla för det deltagande E. K. H.
städse täckts visa för Academiens viktiga syfte-
mål. Att derföre offentligen få betyga E. K. H.
sin uppriktiga tacksamhet är alltid för Acade-
mien en innerlig tillfredsställelse; men hon vet
ock, att den bästa, den enda antagliga gärd der-
af, hon kan erbjuda, är att genom oafbrutna be-

mödanden för vetenskapernas tillväxt, visa sig förtjent af sin Höge Beskyddares huldrika omvårdnad, E. K. H. upplysta bifall och nationens rättvisa förtroende. I hvad mon Academien under det sist förflutna året härutinnan lyckats, täcktes E. K. H. inhämta af de Årsberättelser Academiens Embetsmän nu gå att afgifva.

HÖGBORNE FURSTE,

Mine Herrar!

Det af Vetenskaps-Academien grundlagda och under dess vård ställda Riks-Museum, har, särdeles under de sednare åren, utgjort ett af hufvudföremålen för Academiens omsorger, och det skick, hvori det sig nu befinner, vittnar, att, om än alla grenar af naturforskningen, i öfverensstämmelse med Academiens ändamål, af hennes verksamhet omfattas, LINNÉS vetenskap likväl fortfarande inom Academien njuter, om icke en partisk förkärlek, dock en erkänd förstfödslo rätt. På denna vetenskaps närvarande ståndpunkt, bör man likväl ej vänta, att med de tillgångar Academien äger till sin disposition, de naturhistoriska samlingarne hos oss, i afseende på främmande naturalster, skola i rikedom täfla med de i flere andra länder befintlige mera frikostigt doterade muséer.

Hvad man deremot af oss både kan vænta och fördrå är, att här finna fullständiga bilagor till Sveriges egen naturalhistoria, och flere grenar af denna hafva äfven hunnit nära sin fulländning. En af de rikaste bland dem alla, Sveriges Littoral-fauna, har dock ända till sednare tider varit mindre bearbetad, än densamma, både för sin rikedom och sin vigt förtjenat. NILSSON, EKSTRÖM och B. FRIES hafva genom sina forskningar begynt att ändra detta förhållande. Den sistnämde, som redan tvenne föregående år under sommarmånaderna uppehållit sig i vestra skärgården, för samlande af materialier till det verk om Svenska fiskarne, hvilket af honom och C. U. EKSTRÖM, utgifves, och derunder funnit, att endast genom forskningarnes oafbrutna fortsättande under olika årstider, erforderlig fullständighet deri kan vinnas, har för sådant ändamål begärt och erhållit ett års tjenstledighet från Zoologiæ-Intendents-befattningen vid Riksmuseum, hvarjemte Kongl. Maj:ts nådigst med 1000 R:dr af allmänna medel och Academien med tvenne års rese-anslag, eller 800 R:dr understött det för den nitiske vetenskapsmannen, ändå icke utan betydliga uppoffringar utförda företaget. Enligt de underrättelser HERR FRIES tid efter annan meddelat om expeditionens framgång, lofvar densamma en ganska rik

skörd, ej mindre för vetenskapen i allmänhet, än särskilt för Riksmuseum, och den ifrågavarande grenen af fäderneslandets natural-historia, skall således, utan tvifvel, äfven snart upphinna en önskad utveckling, för hvilket hopp Academien hämtar ökad stöd af H:r C. U. EKSTRÖMS nyligen skedda utnämmande till Tjörns regala pastorat i Bohuslänska skärgården; — en befordran, som, ehuru närmast grundad på hans presterliga förtjenster, dock tillika lemnar ett nytt bevis på den nådiga välvilja, hvarmed KONGL. MAJ:ET begagnar hvarje tillfälle att befrämja vetenskapernas intresse.

Under Intendentens frånvaro har vården om det Zoologiska Museum varit uppdragen åt Kaptenen BOHEMAN, som hela denna tid haft full samsättning med de entomologiska samlingarnes ordnande, hittills fördröjdt af den riktning åt annat håll, som den ordinarie Intendentens verksamhet måst taga.

Gottland är, såsom man af dess geologiska beskaffenhet bör vänta, rikt på fossila organiska fornlemningar eller så kallade petrifikater. Studeranden HÖGBERG har, till samlande af sådane för Riksmuséi räkning, af Academien erhållit understöd, och godtgjort detsamma genom en icke obetydlig insamling.

Återstoden af de för allmänna medel till Riksmuseum af Professor HEDENBORG inköpte naturalier har kommit Museum till handa och riktat dess utländska samlingar med dyrbara skatter från Nubiens öknar och hvita Nilens stränder. Denne outtröttlige samlares nådiga utnämmande till Consulats-Secreterare i Alexandria lofvar framgent för vårt Museum nya acquisitioner från detta håll.

Bland de många skänker, hvilka under året tillfallit Museum, förtjenar här att nämnas de af vår å goda Hopps-Udden bosatte Landsman, Herr LETTERSTEDT, under hans sednaste vistande i fäderneslandet, gjorda föräringar. Han gjorde dock mera, då han för Academien tillkännagaf, att i händelse någon Svensk, i vetenskapligt ändamål vore hugad att besöka hans nya hemland, han på allt sätt ville understödja ett sådant företag, till minskning i kostnad och lättnad i verkställighet. Ingeniören WAHLBERG, en bror af vår kände botanikus och sjelf en ung man med god underbyggnad, varm håg och pröfvad ihärdighet i naturhistoriska forskningar, har anmält sig sinnad att antaga inbjudningen, och Vetenskaps-Academien, som anslagit 1500 R:dr B:co, att af den resande användas till samlande af naturhistoriska föremål för Riksmusei räkning, väntar

således, att detta snart skall vinna en vigtig tillökning från det land, hvars naturalhistoria egentligen först af Svenskarne THUNBERG och SPARRMAN bearbetades.

I afsigt att hos den studerande ungdomen väcka håg för natural-historien, hade Academien erbjudit sig, att, af ägande duplett-samlingar, till Gymnasierna i Riket afstå hvad för Museum vore umbärligt. Strengnäs Gymnasium har under det förflutna året mottagit en sådan gåfva.

Med bekymmer erfor Academien den med aftagande synförmåga förenade sjuklighet, som för Academiens Astronom, Professor CRONSTRAND, allt mera försvårade utöfningen af hans vigtiga vetenskapliga åligganden. Detta bekymmer ökades än ytterligare, då den honom till biträde antagne Amanuensen, hvars nitfulla verksamhet, under dessa omständigheter, för Academien var alldeles oumbärlig, liktidigt erhöll kallelse till en förmonlig lärarebefattning, med rikare materiella hjälpmedel för astronomiens utöfning än vårt observatorium äger, och hvars antagande således både ur ekonomisk och vetenskaplig synpunkt, för honom varit fördelaktigt. Herr CRONSTRAND, vand att skatta vetenskapens och Academiens bästa högre än sitt eget, erböd sig under sådane för-

hållanden, utan alla vilkor, att åt H:r SELANDER afstå sin befattning, hvilket anbud Academien dock ej kunnat antaga, så vida icke utvägar blifvit beredde, att för lifstiden försäkra den förre om en löne-ersättning, hvartill hans mång-åriga tjänster, och derigenom ådragna sjuklighet, honom berättigade. Genom det af KONGL. MAJ:ET, på Academiens underdåniga framställning, nådigst beviljade anslag af extra utgiftsmedlen, har Academien kommit i tillfälle, att såsom pension lemnas H:r CRONSTRAND hans förut innehafde Astronomns lön, och till hans efterträdare antaga H:r SELANDER.

Jordmagnetismen utgör för det närvarande ett af de viktigaste föremålen för den fysiska forskningen, och kombinerade observationer anställas med afseende derpå, snart sagdt öfver hela den civiliserade världen. Academien, hvars fysiska och matematiska klasser, verksamt deltaga i dessa intressanta undersökningar, har till deras befrämjande gått i författning om uppförande af ett särskilt magnetiskt observatorium, med tillhörande instrumenter, hvarvid äfven afses en ändamålsenligare uppställning af det dyrbara passage-instrument Academiens astronomiska observatorium redan äger.

Academiens Ledamot Professoren och Riddaren Doctor A. FLORMAN, har till Akademien förärat en Summa af 1000 R:dr B:co, såsom fond för ett pris, att tilldelas författare i komparativa och mennisko-anatomien samt physiologien. FLORMANS namn var redan genom hans egna arbeten skyddadt för glömskan; den uppmuntran till anatomiens studium han nu berett, skall hos sednaste efterkommande vittna om hans aldrig slocknande kärlek för en vetenskap, hvars prydnad han i mera än ett halft sekel utgjort.

Academien har tillerkänt Professoren och Riddaren RUDBERG det Lindbomska priset, för hans undersökningar om *Luftens utvidgning genom värme mellan 0° och 100° C.* — Det Fernerska priset har tillfallit Magister Docens SVANBERG, för en afhandling om *Lineära differens-equationer af andra ordningen.*

Det af framlidne Envoyen v. ASP stiftade så kallade Byzantinska stipendium, har de tvenne sednare ären varit af Akademien tilldeladt Historiæ Naturalis Adjunkten vid Universitetet i Lund Magister AGARDH och Adjunkten vid Technologiska Institutet Magister BAGGE. Deras afgifne reseberättelser vittna, att de med nit omfattat de tekniska och vetenskapliga ämnen, hvilka enligt

instruktioner bort utgöra hufvudföremålen för deras uppmärksamhet.

Academiens relationer till utländska lärda samfund hafva underhållits och utvidgats. Inbjudningar för Svenska vetenskapsmän till deltagande i de vetenskapliga sammankomster, hvilka under sistlidne sommar ägt rum i Prag, Metz och Liverpool, hafva blifvit Academien tillställda. Adjunkterna BAGGE och AGARDH bivistade sammankomsten i Liverpool, och den förstnämde har derom till Academien afgifvit berättelse.

Bland utländske lärde, af hvilka Academien under året fått mottaga besök, må här framför andra nämnas tidehvarfvets mest berömde Botaniker, ROBERT BROWN.

Det förflutna året, i många afseenden för Academien tillfredsställande, har dock äfven för henne varit utmärkt af stora förluster. Fyra inländske och tre utländske Ledamöter hafva med döden afgått.

De förra voro:

Chemiae Professorn vid Universitetet i Upsala,

R. W. O. Magister J. AFZELIUS;

H. E. Stats-Ministern för Utrikes ärenderna,

Riddaren och Kommendören af K. M. O. Herr

Grefve G. AF WETTERSTEDT;

t. f. Presidenten i Kongl. Krigs-Collegium, General-Löjtnanten C. S. O. m. St. Korset, Grefve B. E. FRANC SPARRE, och H. E. Stats-Rådet, R. o. C. K. M. O. Herr Grefve AD. G. MÖRNER.

De sednare voro:

Doctor S. LATHAM i London.

Professor NITSCH i Halle, och

Professor TREVIRANUS i Bremen.

Till inländske Ledamöter har Academien valt:

Intendenten vid Zoologiska Museum, Professoren

Doctor B. FRIES.

Professoren vid Upsala Universitet, R. N. O.

Magister S. GRUBBE.

Kaptnen vid Jönköpings Kongl. Regemente H.

BOHEMAN, och

Provincial-Läkaren i Gefle Doctor C. J. HARTMAN.

samt till utländske Ledamöter:

Chemiæ Professorn vid Universitetet i Giessen

Doctor LIEBIG.

Zoologiæ Professorn vid Museum i Paris, Doctor

DUROTAY DE BLAINVILLE och

Historiæ Naturalis Professorn i Neufchatel AGAZZIS.

Den minnespenning Academien årligen låter preglas såsom en gärd af högaktning för bortgångne Ledamöters vetenskapliga förtjenster, har denna gång till föremål framlidne Anatomiae Profes-

sorn vid Universitetet i Upsala, förste Lifmedicus Doctor ADOLF MURRAY. Medaljens åtsida föreställer hans bröstbild med omskrift af namn och titlar. Frånsidan åter en pappersrulle med påskrift: "*sciographica nervorum descriptio*" (hans vigtigaste arbete) med en derunder liggande Esculapii staf, och omkring densamma en lagerkrans. I omskriften läses: "*Præteritis melior, venientibus auctor*" och i afskrifningen: *Socio meritissimo, Regia Academia Scientiarum Sveciæ.*

En af MURRAYS utmärktaste lärjungar, (äfvén han allt för tidigt borttryckt ur vår krets) har redan, på ett båda värdigt sätt, inom denna Academie framställt hans lefnad, verksamhet och förtjenster. Här må vi derföre blott erinra, att den vetenskap, åt hvilken MURRAY egnade sig, ända till hans tid saknade en egen lärare vid Rikets första Universitet, och att, om än OLOF RUDBECK d. ä. genom upptäckten af lymphatiska kärlen åt sig beredde en oförgänglig ryktbarhet, och änskönt ROBERG med sina *Likrefningstaflor* och N. v. ROSENSTEIN med sitt compendium *Anatomicum* sökte hos oss befrämja anatomiens studium, var det dock MURRAY förbehållet att deråt gifva all den vikt detsamma, såsom grundvalen för en blifvande läkares speciella bildning, förtjenar. Som offentlig lärare var MURRAY, enligt allas intyg, öfverträfflig. Ytterst noggrann i demonstrationen

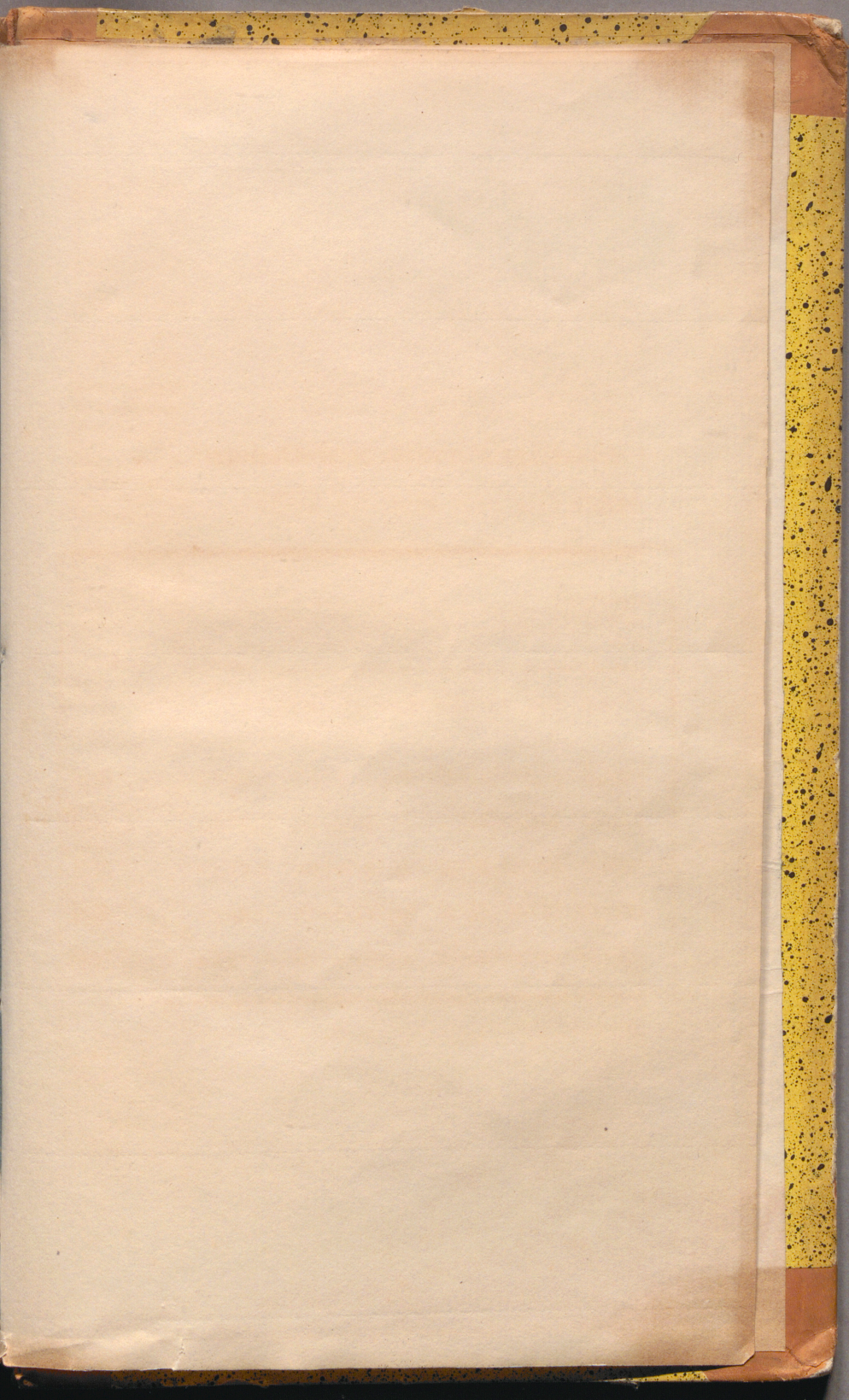
utmärkte han sig i den högre vetenskapliga framställningen genom en klarhet, som vittnade huru väl han var sitt ämne vuxen, genom en värma, som ådagalade huru högt han sjelf älskade det. Anatomien var i MURRAYS föreläsningar icke blott formlära, han gjorde deraf en djup tillämpning för redandet af alla lifvets fenomen, så i organismens friska som sjuka tillstånd, och spridde derigenom ljus öfver båda. Då härtill lägges den outröttliga omsorg, hvarmed han följde de studerandes arbeten och framsteg, det stränga ogillande, hvarmed han bestraffade försumligheten, den faderliga godhet, hvarmed han uppmuntrade arbetslust och skicklighet och hvarigenom han, såsom skalden vid hans graf yttrade, var *duglöshetens skräck och slitens varma stöd*, så har man bilden af en lärare, väl värd att framställa såsom mönster för sine efterkommande.

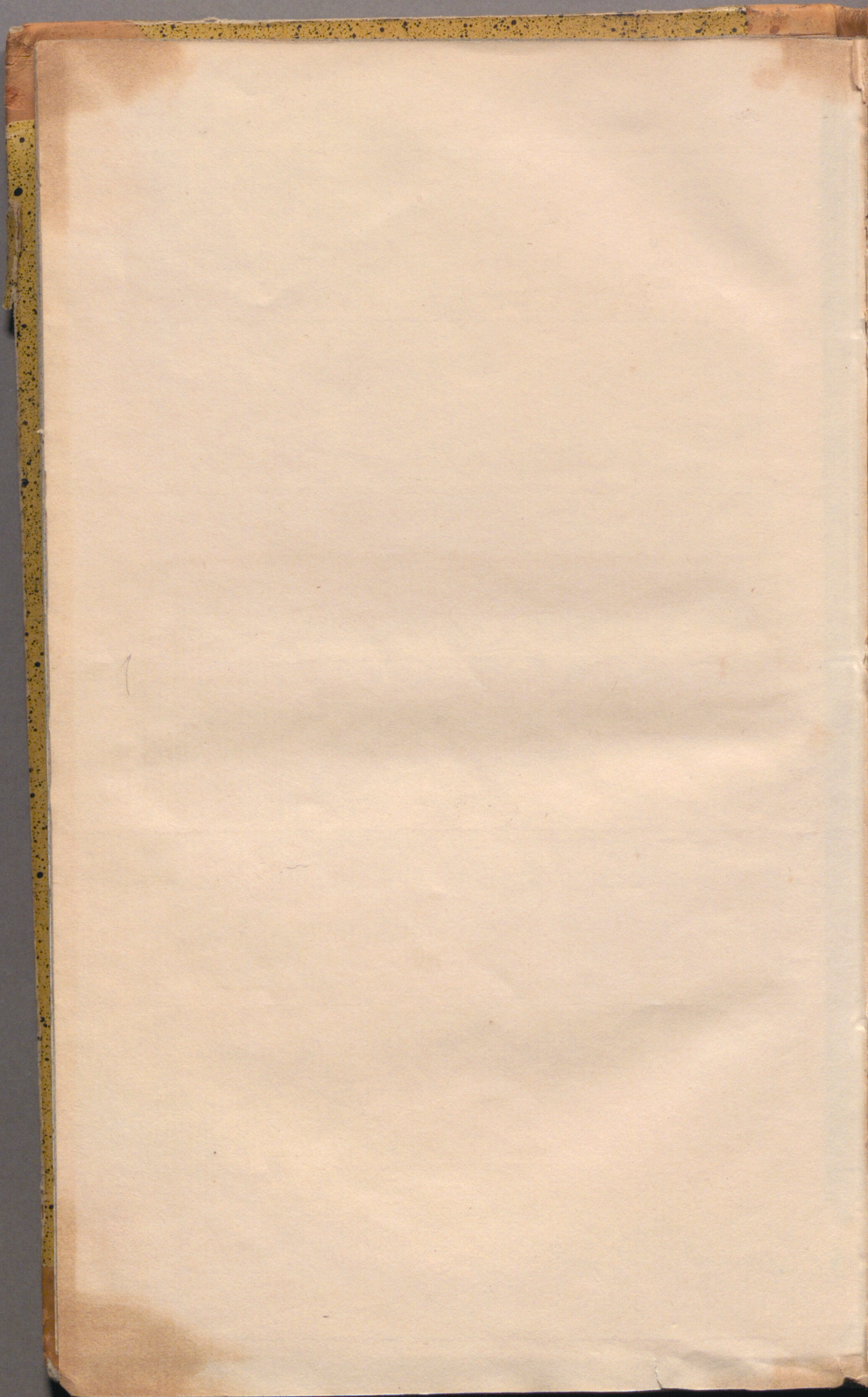
Den man, som ordnar och från villomeningar renar sin vetenskap är ofta mera värd än den, som riktar densamma med nya, för ögonblicket lysande upptäckter, hvilka dock icke sällan inom kort måste vika för ännu nyare. MURRAYS vetenskapliga förtjenst var egentligen af förutnämde art. Hans forskning gick derpå ut; att pröfva allt och behålla det goda; och såsom han forskade, så skref han. Enkelhet, klarhet och fram-

för allt sanning utmärka honom såsom författare. Tillägg kunna göras till hvad han skrivit, ändringar tål det icke.

Præteritis melior, venientibus auctor: (öfverträffande sine föregångare, en föresyn för efterkommande) är derföre det vittnesbörd Vetenskaps Academiens, 35 år efter MURRAYS bortgång tillerkänner honom såsom anatomisk lärare, forskare och författare; — ett vittnesbörd, förestäfvadt icke af *smickret*, hvilket väl någon gång, ehuru blott för en kort tid, äfven efter döden kan följa, eller rättare förfölja, ett namn, som det varit vant att förut beströ med sina förgängliga blommor; — icke af *vänskapen*, som gerna förstörar en bortgången älsklings förtjenster; icke af den personliga *erkänslan*, som stundom åt förlusten af en enskilt välgörare, söker att gifva betydelsen af en förlust för det allmänna; — nej, det är uttrycket af den lugna öfvertygelsen, utan annan bevekelsegrund, än den enda, att, ehuru sent, göra rättvisa åt minnet af en man, som på sin vetenskap utöfvat ett stort inflytande och åt densamma gifvit en bättre riktning för kommande tider.

Jag får nu anmoda Academiens Embetsmän, att meddela sine Berättelser om vetenskapernas framsteg under det förflutna året.

Kungl. biblioteket, Stockholm

50001

000 640 213